

Árzen lapok minden héten négyezer, u. m. kedden, csütörtökön, pént. és vasárnap jelennek meg. Előfizetési ár félévre Buda-pesten házhoz-hordással 5 ft., bentlakban 6 ft., postán birtokában 6 ft. ez. p. A hirdetések minden apróbetűs hasábróját 5 (öt) ez. kr. fizetik.

Péntek

305.

December 19. 1845.

BUDAPESTI HIRADÓ.

Előfizetési helyek a kiadó-hivatalban, hatvani utca alatti (földszint), és minden királyi postahivatalnál. — Az ausztriai Birodalomba a külföldre menendő példányokat csak a bécsi császári postahivatalnál rendelhetnek meg.

TARTALOM. Magyarország és Erdély. A műipar philosophiája I. Megyék: Közgyűlések Szatmárban. Zólyomban. — Nemzeti színház. — Vizont-igazítás. Felszólítás a pestmegyei gazdasági főkegyesület tagjaihoz. Külföldi irodalom XIX. (Die vereinigten Staaten von Nordamerika von Friedrich v. Raumer II Theile 'sat. Leipzig F. A. Brockhaus. 1845.) K u l f ö l d i. (Anglia és Amerika.) Nagy-Britannia. Franciaország. Spanyolország. Németalföld. Németország. Oláhország. Északamerika. Egyeyleg. Hivatalos és magánhirdetések. Lotériákban húzott számok. Nemzeti színház Játékrend. Gabonásár. Statuspaprók és részvények árkelete. Dunavízjárás.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

(A műipar philosophiája I.) A statusnak műiparra van szüksége 's nélküle el sem lehet; de a műipar státuszának tekinteni nem szabad. A status egy főzöljén: az emberek állandó boldogságán kívül egyéb státusz cél nem lehet; de a status szükségéi igen sokfélék, és mindögyik különös tekintetbe vételt érdemel. Azonban a status szükségéi mégis különböző fontosságúak, és ha e tekintetben hibás osztályozás történik, elkerülhetlen csorbát szenved az álladalom közboldogsága, mellynek mindent alá kell rendelni és melly azért még oly ritka tünemény a föld ke-rekségén, mivel a status szükségéinek teljes összhangzatban még sehol sincs megfelelve, és míg az egyik felé szakonkint minden gond és törekvés kizárólag irányozvák, addig a másik feledékenységre merül, vagy még szantszándékkal is sárba tipratik.

A productionnak szabályoztatni kell aránylag a fogyasztás szükségéihez; ez ellen in theoria nem tehotend senki kifogást, mert könnyen elhatárolható, mikép a fogyasztás szükségéit meghaladó productionnak hasznát nem lehet venni, következték az erre felhasznált anyag veszve van, a ráfordított munka, idő és erő haszontalanul pazaroltatott el, és ezen kívül még azon kár is okoztatott, hogy azon szükségéből, melly mind ezen tényezők összemunkálásából előállíthatatott volna, egy más haszontalan előállítás miatt elmaradt.

De minél könnyebb ez iránt tisztába jöni in theoria, annál nehezebb in praxi az e tárgyban szomorú tévedéseknek elejét venni; mit, fájdalom! eléggé meggyőzőleg tanúsít most egész Európa nyugtalanító helyzete!

Nincs ország, melly egy rémitő csapás aggodalmas előérzetében most nem remegne oly körülmények beállhatásától, miket minden erőmegfeszítéssel, minden csak rendkívüli félelem által sugalltatott kétes intézkedéssel, minden, bármily nagy áldozattal határaitól oly örömet eltávolítani szeretne, de miket talán, ha a minden felülről érkező fenyegető hírek valószínű, elvárhatatlan sikerülend; mert csak most kezdik észrevenni mindenütt, hogy annak ugyan bőségekben vagyunk, mellynek kelete nincs és mellynek éhgyomorral senki sem örvend; de annak, mit egyes ember szintugy, mint egész országok nem nélkülözhetnek, annak bizony irtoztató hiányában vagyunk!

Mondhatni-é e szerint, hogy a Józan és parancsára szabályozták a statusok a productiont a fogyasztás szükségéihez képest! bizony nem! sőt e tekintetben a leggyászosabb zavar uralkodik, és a legbárgább eljárás nem hogy kárhoztatnak, de sőt a legbürgőbb szorgalommal nyakra-főre még utánozzák is.

Angolország dicsekszik, hogy azon callicoval (gyapotszővet), mellyet szövészekoin egy évben készit, az egész földgömböt huszonkét szer betakarhatja — de roppant bőség mellett sincs annyi burgonyája, hogy népét tavaszig vele táplálhatná! Ezt a continens borzadva látja, és mit cselekszik? irtoztában okul-é s eltökéli-é magát gondoskodni arról, hogy a népek legyen inkább mindig, — még a legmostohább időjárás után is — valamit rácsálnia, mintsem a földgömbnek illy takarója, mellyre nem szorul? koránsem! hanem arra irányozvák minden vágyai 's minden törekvései, hogy a földgömböt még ő is egypárszor callicoval betakarhassa, mert nézetei szerint ezen dicsőséggel a legzadzagabb burgonyarátás ugyancsak nem ér föl, 's illy versenyző győzelemnek még emberélet is hullhat áldozatul!

Vagy talán csak alapatlan nagyítás ez? bár az volna! magam is kívánám, hogy elleneimnek sikerülne ezt megmutathatni; de ettől, fájdalom! nem tarthatok, ha mind az ismeretes előtök, mit ismernők kell, ha e tekintetben czafolni akarnak.

Vegyünk akármily gyapotozókat, látni fogjuk, hogy gyártása minden szükségét és mértékét tulhalad. Egy harisnyakötőgép minden hétben két 56, írva ötvenhat tucat a harisnya-párt, illyen gép Angolországban Felkin szerint 1833ban már 16,000 volt; és most, ha aránylagosan minden egyéb gyapotiparral haladott, legalább 20,000 lehet, tehát Anglia maga egy évben több mint 58 millió tucat harisnyát állit ki. Ezzel egész Európa beérhetne talán; de mivel minden iparos országban, mint p. o. Szászországban, hol egész faluk és városok ismét csak ezen iparral foglalkoznak, védvámok által arra iparkodtak, hogy ezen könnyű műipar mindenütt honosítsassák, Anglián kívül is könnyen 42 millió tucat készül, és így összesen legalább is 100 millió tucat eladható harisnya van minden évben! Hány lábának kellene lenni a harisnyaviselő embernek, hogy ezen tömérdek harisnya mennyiségét évenkint elfogyaszthassa?

Azért, hogy ezen műipar mindenütt elterjed, Anglia fel nem hagy vele, hanem olesóság által iparkodik minden vétegykedőt legyőzni, mi könnyen is sikerülhet neki, mert az angol köté a tömérdek mennyiségben kiállított fonalat olly olesón szeresheti meg, mint senki másutt; minthogy minden

ország a fonást is honosítani kívánván, ezt is véd- vagy tiltó várnok által határiból kizárja, és épen ez által is eszközi, hogy ára Angliában olly csekélységre sulyodt már, miszerint kénytelen, úgy szólván, minden erőmegfeszítéssel oda törekedni, hogy újabb átalakítás által újabb 's valamivel magasb érték szerzessek ezen fonatnak, mellynek kizárása nélkül mindenütt talán olesőbb harisnyát készithetnének, annyira, hogy kereset-forrást bizonyosan ma már kevesen találhatnának benne, mi által a túlproductio elmaradna, mellytől, mint most már láthatni, még a roppant chinai ujvilág megnyitása sem mentheti meg Európa szertelen harisnyagyártási munkásságát.

Hogy illy körülmények közt inséggel küzdenek a munkások még bötermésü esztendőkből is, ez nem csuda; és hogy chen halnak szük termés következtében, ez igen természetes; és mindkét esetben illy ágai a műiparnak sajnos ellenkeznek a status céljával, a közboldogsággal, mellyből a munkásokat kizárni nem szabad. És mégis ezen túlproductio az, melly mindenütt előmozdítatik, mert mi egyéb a tilalom vagy védrendszert, mint serkentés vagy sarkantyuzás olly munkára, mellyt természetesen indokból senki el nem vethet, mert vagy szükség nincs rá, vagy nyereséggel nem üzhető. Azért tehát az olesó árut kiillják, vagy legalább vámmal drágítják meg, hogy töké és kezek olyan, magától természetesen nem fejlőd munka felé esábitassanak, mi többnyire nem történik a nélkül, hogy egy régből honos iparág elhanyagoltassék miatta, mint Németország tanúsítja, hol a gyapotipar mesterkélt emelése közben a lenipar annyira hanyatlott, hogy ez most már ugyanazon mesterkélt serkentés szorul, melly a gyapotipart fölibe helyezé.

Angolország bámu ói látván annak roppant gazdagságát és gyapotiparát, azt egyenesen ettől származtaták és ugy voltak meggyőződve, hogy ezt csak át kell ültetni más országba, 's ez azonnal hasonló gazdagsággal is bírand. Ebből állott: a műipar cddigi terjesztőnek egész philosophiája, melly sem az Angliában undorral tapasztalható szegénységgel, sem a mindenütt növekedő népeség szorosabb, eddig fedezetlen szükségéivel, sem a beállható inség és crisisek romboló veszedelmeivel mit sem törődött.

Abból, hogy Angliában gyáripár által némellyik megzadzagott, koránsem következik, hogy mihelyt másutt gyáripárt hoznak be, azonnal meg is zadzagosznak. Ezen okoskodás absurdumokra igen, de gazdagságra nem vezet; mert különben az is következne be: hogy mivel néhány év előtt, az angol újságok szerint, Londonban egy oszmafény-mágyárnok halt meg, ki egy millió font sterlinget hagyott maga után, csak illy fénymágyártáshoz kell fogni valakinek, és bizonyos lehet, hogy 10 millió pögfnyit vagyont fog ez által szerzeni.

Bizonyos politikai hitfelekezettiek a műipar leginkább annál fogva terjesztendőnek hirdették, mert középrendet állit a tulnyomó aristocratia elibe, melly mindent saját javára a statusban monopolizálni szeret, míg a középrend a szabadságot terjeszt és a status jótéteményiben minden osztályukat részesit. O igen! Nézzük, e tekintetben mit mond ismét a statistika.

Peccqueur illy című munkájában „Des améliorations matérielles dans leurs rapports avec la liberté“ otárgyban így nyilatkozik: „A szabadság nem halad egyenes arányban az anyagi javításokkal a népek minden tagjaira nézve, még csak azokra nézve sem, kik közvetlen eszközkép azon javításokra befolyanak. Tanuja ennek Anglia az idő minden fordulattában; Anglia, azon classicus hazája a gazdagság és munkásságnak, az olesó gyártásnak és a hatalmas gépeknek, az anyagi javítások minden nemeinek! Epen azon arányban, mellyben az egyének abban megzadzagodtak, elszegényült tömrege a munkásoknak, és ugyanazon irányt vehetni észre minden europai és amerikai statusokban, hol a nagy műipar o kicsinyt helyéből kitolta.“

További fejtegetéséből kivil, hogy az angol aristocratia terjedelmes földbirtokán csak 1,946,000 birtoktalan él, kiknek burgonyafélék és kenyérfélék csak van; míg a műiparos birtoktalan száma 5,482,000-re felrug, kiknek szakonkint sem pénzök sem kenyérfélék sincs, és a középrendü dugzadzagok több helyütt még csekélyebb számuak mint az aristocratikus földbirtokosok és így a birtok-egyenlőség lehetetlensége itt is bebizonyult, mert egész népes Birmingham városában csak 183 esalad bir 375 frankyi műipari vagyont, Liverpoolban meg 209 esalad 65 milliót, miből tehát láthatni, hogy egy aristocratia helyett kettő állott elő, hogy a nagyobb rész bizony a műipar mellett is szegény, és hogy az igazsággal igenis meg-egyezhetik ha szorosan véve Angli a népességét 14,391,000-re teszik és ezek közt a proletariások számát 10,176,000-re becsülik! Feltesleges bőségekben csak 1/500 része él az egész népességnek, ez az első osztály; a második osztály, a népességnek 1/50 része gazdagnak mondható; a harmadik, a népességnek 1/100 része meg lehetős vagyonnal bír; de a negyedik osztály majd 1/200-a a népességnek szükölködésben él, minél fogva nem csuda, hogy 1836ban a szegény-adó 6,400,000, 1849ben 8,800,000 ft sterlingre rugott, mi által a nyomor csak egy igen kis része enyhíthető.

Kül ezen adatok meg nem győznek arról, hogy a műipar még nem boldogítja az embereket, az gondolja meg még azt is, hogy 1844ben egy vég callico 14 ft p. pénzért adatott el, a szövőnek pedig érte fiztetett 1 ft 30 kr. p.; 1831ben már a calliconak ára 4 fra csökkent és a szövőnek csak 34 kr. fiztetett. Ezen arányban minden munkás díja leszállott, és

ma még ezt sem kapja készpénzben, hanem egy részben el nem kelt árut kell elfogadnia; és ezután itélje meg, ha illy munka boldogíthat e? és ha még ekkor is kétkedik: akkor tessék Engels F. e című munkáját olvasni: „Die Lage der arbeitenden Klassen in England. Nach eigener Anschauung und authentischen Quellen. Leipzig 1845.“ akkor a műipar philosophiájáról velünk szivesebben fog elmékedni: ha vajjon lehet e, kell e, hasznos e az angol műipar mindenütt terjeszteni? —

Megyék.

S z a t m á r b ó l. N.-Károly dec. 13. Két hétig folytatott törvényszékeink után, közgyűlésünk decemb. 9kén nyitott meg. Általános jellemere nézve, sokban különbözött amazoktól, mellyek régből időkben a szonvedelmek kitérésinek, 's a bosszuállás zsibbasztó szerepelésének színhelyei voltak, 's most egyéni 's polgári hivatású kik akará érteni. — Miután tisztelt első alispánunk hivatalos jelentéséből, a megye bel állásáról, hiteles tudomást szerzeszünk volna, a kisgyűlési jegyzőkönyvet hitelesítettük. Egyesek ügyeire vonatkozott, 's elsőbb helyen tárgyalat felsőbb rendeletek ezáltal mellőzve, — a tanácskozás nevezetes tárgyai valának: Hontmegyéből, megyei hiteles pecsét nélkül, egy ellenzéki taghoz küldött 's ez által a közgyűlésnek bemutatott hiteletlen alaku zárt levél, mellyben, a honti főisp. helytartónak, a legközelebbi tisztválasztáson állitotag elkövetett, törvénytelen ellen panasz tétetve, egyszerűsind orvoslasi segély 's közromunkálás kéretik. A határozat természetesen az lón, minek lennie kellett, hogy t. i.: „hiteletlen alaku levelet, 's mondatakból álló alapelküli panaszt, a formakhoz is köztűt megyei rendszor szerint tárgyalni, — annyival inkább osztani nem lehetve, — az ne tárgyalassék.“

Második volt Pestmegyének azon levele, mellyben az újabb kinevezett főisp. helyettesek irányában tett egykori figyelmeztetés emlékeztünkbe visszaidézve, 's a honti eseményekre, mint adatokra hivatkozván, a honti hiteletlen alaku levél szellemében teendő felirásra felszólit. — Szatmármegye már nézeteit mind a honti panaszokra határozatkép kimondván, mind a főisp. helytartók iránti észrevételeit, a szabócsi levél következtében rég kijelentve, midőn magát megelőztetni jogai feletti örködésében egy testvér-hatóságának sem engedné, — egyszerűsind Pestmegye felszólítását illő figyelemmel 's tudomásul veszi. Meg kell jegyeznünk, hogy ezen levél hallására az ellenzék, — okul adván, hogy Pestmegye levele, hitunknak meggyőződésé emelésére elég adat, — a honti levél nyomán teendő felirást határozatba vinni megkísérté: mivel azonban a pesti levélben adatok nem emlittettek 's Szatmármegyével nem közöltettek, a vakon vezetett és pedig a megye alkotmányos függetlenségével épen ugy, mint absolut kormány össze nem férhet, a mérsékelt fel a már elmondott határozást, annyival is inkább eszközlé, mivel általános tudomás szerint a kérdéses mozgalom ott is egy elégtelent töredéknek müvei. Ilja — de ezen határozás törvényszerűségét végre maga az ellenzék is elismervén, talán észre sem vette, midőn 1840dik évben törvényes elnök nélkül tartott gyűlésére 's törvényes pecsét nélkül a megyei főispánhoz írott levelére maga süte a törvénytelen belyegét; mindazáltal ok annyira mint a hontiak meg sem vetemedtek, mert körlevelek kibocsátásától magokat megtartóztatták. — A tisztújítás 's főisp. helyettes kinevezése tárgyában, mult közgyűlésről felküldött felirásunk, miután csak a szolgabírói karból is öt egyén híjánzék, magának a tiszt karnak is sürgetésére 's kivanatára ismét megújítottat. — A nemesi terhek kivetésének kulcsával bajnok felette meggyült, 's nem hogy tökéletes kulcsot találhatnánk, de azt meg sem közhithetjük. A philantropok jelleme magát csak hangokban ismerteti, 's a közérdek képviselőjének törekvései megtörnek az egyéni-és önzésben. A rrk kénytelenek valának a terhek helységenkinti kivetését egy elhatározni, hogy aztán a helységbeli birtokosok, a járásbeli szolgabíró közbenjöttével, gyökeresebb ismereteik nyomán készítsék el a részletes osztót. — Az urbéri telken lakó nemesekre az adó kivetetve, a szolgabírák e tárgybeli hivatalos jelentésiket a kivetett adó lajstromával együtt a megye közgyűlésének bemutatatták; — s azoknak beszedését munkába is vették. A nmu helyt. tanácsnak azon intézvénye következtében, molly a megyénkbeli összes gabona-termés kimutatását, 's az idegen segélyre szorulható családok összeírását atyai gondoskodással szorgoztatja, — válaszoltatik: hogy az összeírásokból kitünve, az megyének tavaszi termése, máskor közepserű tavaszi terméseknél most sem silányabb, azonban gyümölcs és dohány is felesen termettek, a következő inség veszélyeitől megyénkben tartani nem lehet.

A Tisza szabályozására megyénkben is társulat alakult, 's magát rendezve, egyszerűsind a pesti összejövöletre küldöttét kijelente. Legközelebbi közgyűlésünk martius 2kára határozottat. — r. l.

Z ó l y o m b ó l, dec. 6. F. hó 2kán vette kezdetét főisp. helyettesi ölnöklet alatt rendes közgyűlésünk, mellyre egyszerűsind a megüresült másodalispáni szék és esadbiztos állomás betöltése vala kitzúre. Olvastatván a kisgyűlés jegyzőkönyve, melly szerint a másodalispán leköszönő 's nemesek e meggyétől, de szeretet hazájától is örök bucsut vevő levelére ő mlta a helyettesítés véget megkötetett; a másodalispáni hivatalra tehát legelsőbb az eddigi főbíró Rakovszky Albertet, kiben a rrk bizodalma központosult, esadbiztosnak pedig Lesták András eskütett sz. bírói czimmet helyettesíté, 's imigy a megüresült szolgabírói és eskütti hivatalokat

lépcsőzetes előmozdítás által betöltötte. Most választandók voltak a törvényszéki táblabírák; a kérdésbe jött „miképen” mely csend követet, míg az alatt az alispán szemelgeti, de azon határozat mellett, hogy sem tisztviselőket, sem uradalmi ügyészeket választani nem lehet, alig jegyezhetett fel hatót; olvassa: Koch bányabíró, Radvánszky Ferencz, Bittera postamester, Zolnay, Kovács kanonok és Szumrák városi tanácsnok nemuemes, — önkénytelen „éljen” rebegése közt elsohajlának. Hogy az uradalmi ügyvédek egymás irányában érdekeltehetnek, ezen ügy mindenre nézve áll, 's czié-szerűbb leendett az összeütkezésbe jöhető tárgyakat a személytől elvonni. — Előjött a honti 's hasontartalmu pesti levél, mely utóbbi tudomásul vétetett, miután e megye ottoni aggodalmait iránt már intézkedett, az előbbi formahiányos 's csak zavarra mutató levél nyomán megkéretik ő felsége, hogy az e megyében elterjedt zavart megszüntetni, 's a béke helyreállítása végett intézkedni méltóztassék. — Gróf Széchenyi István ő excellencia kinevezését tudatkoztató intérvény örömmelilakozatra gerjeszté a rket; a mennyiben azonban a helyt. tanács változtatásával egybe volna kapcsolva, az országgyűlési választmányhoz utasított. — Szepes megye levele az ismeretes katonai kihágás tárgyában azért, mivel e megye az eljárási bíróságot nem akarja számoltatni, pártolásra nem talált. — A zólyomi evang. esperesség benyújtá a falusi iskolákban tervezett tanítási rendet a végett, hogy azt a megye szükséges pártfogás alá vegye, a mi az illető sz. biráknak hivatásul adatott. — A bécsi iparműkiállításban részt vett megyénkbeli trinovai üveggyárnak a helyt. tanács úján érkezett érdempénz, a teremben előnkéig kézbesítetett. — A hus árát egy krajczárral lejjebb dobtuk, mert, mint mondják, mészárosainknak augusztusban roppant kiadásai voltak.

Nemzeti színház. F. hó 16-ikáig a nemzeti színházhoz előadás végett benyújtott eredeti szindarabok az illető választmány által mind megvizsgáltatván, az elfogadott darabok szerzői magánutón már tudósítva vannak. Azon szerzők, kik illetően értesítést nem kaptak, el nem fogadott darabjaikat a színházi irodában, reggel 9 és 10 óra közt, visszavetjük. Pesten, december 17én 1845. Szigligeti, titkoknok.

Ismereti felszólítás a pest megyei gazdasági fiókegyesület t. cz. tagjaihoz a tagsági díjak ügyében. F. evi d. c. 6. kán tartott választmányi ülésben szövegére kerülven az egyesület 1843 — 1844-iki és jelen évi még be nem fizetett tartozások sokasága, a választmány fadjalmas értesít nyilvanítá, mikint számos hírlapok 's magán-utón ez ügyben az illetőkhöz intézett felszólítások eddigelé czélhoz nem vezethetnek; elismertetven 's méltányoltatván egyesületi t. cz. kerületi képviselőink intézetünk szellemében hazafi buzgalommal tett törekvéseik, tisztelttel megkéretnek: a kerületeikben tartozásában lévő tartozások beszedését czélzóan intézkedéseik által eszközölni. Az egyesület t. cz. tagjai hazai bizod lommal felszólítanak tehát tagsági mindeo tartozásuk még e folyó evbeni befizetése iránt. — Sept. 16-án tartott közgyűlésen a t. tagok közül az egyesület részére sokan ótó agakat ígértek. közelegyen a nemestési idő, megkéretnek, sziveskedjenek tett ígéretekhez képest az ótó-ágakat az egyesület titoknokához Fothra, vagy pedig az egyesületi titoknok K.-Mogyerre beküldeni. — Fizetések elfogadtnak: Pesten egyedül t. Csányi Fer. r. t. urnál az ipregyesület szállásán; a pilisi járásban: Bian, t. Boros Janos, Pomázon t. Takács Mihály; a Csepel-szigetre nézve Bácskevényen n. t. Fejes György; a váci járásban: az egyesületi penztárnoknál K.-Mogyeren; a pesti járásban: Ocsán t. Drányi Ignác; a kecskeméti járásban: Kocska-móten t. Csányi Janos; N.-Körösön Kalocsa László és Czeglédn n. t. Szabó Károly; a solti járásban: Solton t. Stefanák Ferencz és Duna-Patyon t. Nyári Péter egyesületi képviselő uraknál. — Költ Fothon, dec. 4-én 1845. F. l. e. k. l. K. a. r. o. l. y. egyesületi titkoknok.

A H e t i l a p (70d. számában) következő önmagátczafoló cikket közöl: „V i s z o n t i g a z í t á s. A Budapesti Hír-adó egyik minapi számában hibául tette ki a H e t i l a p n a k azon tudósítását, miszerint jelenté, hogy gróf Széchenyi István ő excellenciája időközben (míg t. i. a helytartó-tanácsi bizottmány, mellynek elnökévé ő excellenciája van kinevezve, szerkezo leand) a közlekedési eszközök tárgyában, királyi biztos gyauánt fog működni. — A H i r a d ó e z t o d a v o l t e igaziatudónak, hogy ő excellenciája, nem általában, hanem csak a Tiszaszabályozás tárgyában van kir. biztosul kiküldve. — Nem volna csoda, ha a B. P. H i r a d ó i l l y d o l g o k b a n j o b b a n v o l n a e r t o s í t v e m i n t a H e t i l a p, e z u t a l z o n b a n n e m v e n d i r o z z n e v e n, h a f i g y e l m e z t e t j ü k a H i r a d ó t, m i k i n t ő n i n c s j o l e r t o s í t v e; m e r t a n m. h e l y t a r t ó t a n á c s n a k a z o r s z á g t ö r v é n y h a t o s á g a i h o z 32, 759 sz. alatti szétbocsátott körintézőnyve, a H e t i l a p t u d o s í t á s á v a l e g e z e n m e g o g y e z z ö l o g, s z ó r ó l s z ó r a o s z a v a k k a l v o g z ö d i k: „Egyszersmind (ő cs. k. Felső) logfolsóbbilag elrendelni kegyeskedett, miszerint most nevezett gróf azokban, mik az országos közlekedésekbeke vágólag időközben előfordulnának, a körülményekhez képest királyi biztosul alkalmaztassék.” — Ez elég világosan a általánosan szól, nem pedig csupán a Tisza szabályozására vonatkozólag.” — Epen azért mert időközben előforduló esetekben alkalmaztatik ő excellenciája mint királyi biztos, állítottuk mi, hogy őt nem lehet az ország közlekedési dolgában kinevezett kir. biztosnak nevezni. Egyéb-iránt magától ő nmgától tudjuk, hogy a mi értelmezésünk a helytálló, és így a vitát berekesztjük. — B. P. H i r a d ó S z e r k. KÜLFÖLDI IRODALOM.

XIX.
Die vereinigten Staaten von Nordamerika von Friedrich v. Raumer. II. Theil. Nebst einer Karte der vereinigten Staaten von Nordamerika. Leipzig: F. A. Brockhaus, 1845.

Ha talán Olaszországot híveszszük, nincs tartomány, nincs nemzet a földön, melyről oly sokat, 's oly sokan

írtak volna, mint az északamerikai státusok- 's északamerikaiakról, 's a mint már az illyenmű leírások- 's tudósításoknál lenni szokott — minthogy ritka ember képes annyira megtagadni egyéniségét, vonzalmát vagy ellenszenvét, hogy egészen elfogultlanul nézze, 's fogja fel a látott tárgyakat; 's többen nem is nagyon iparkosnak azok lényegébe kutatólag hatni, mások pedig minden előkészület nélkül lépve az idegen földre, idegen emberek közé, nem is képesek magoknak kellő ismeretet szerezni az őket környező dolgokról — ritkán találja fel az olvasó illy uszásokban a velőt. Ezen sors különösen éri az északamerikai utleírásokat.

Oka ennek egyrészt abban keresendő, hogy ott egészen más institúciók állván faj, az európai utazó, ki megint másokban nevelkedett, többnyire saját szempontjából nézve az ottani állapotokat, visszaszan fogja fel azokat; másrészt pedig onnan magyarázható, hogy az északamerikai író, különös előszeretettel hazája iránt, csak fényképet ad arról. — Érezte e bajt szerzője jelen munkának is, ki, mint előszóban mondja, számalan utazást és tudósításokat olvasva e státusokról, a legellenkezőbb dolgokat látta feltárva tudásvágya előtt, mellyek, ha lelkeben kevésb a sovárgás ezen nevezetes tartomány jelen állapotának megismerése iránt: kétségkívül vissza fogták riasztani föltött czélljának kivitelétől. Rá azonban ellenező hatással levén e különböző előadások, fő ügyekezete lön: magát olly álláspontra helyezni, mellyről a lehetőségig elfogultlanul, egyszersmind a dolgok lényegébe hatva, vizsgálhassa meg a tárgyakat; kerülte különösen a szélsőségeket, mellyek vagy túlságos mar, vagy azokra visznek; 's előleges studiámat, helyszínen beavatott férfiakkal társalgás által szerzett tapasztalatai eredményét, röviden e pár sorba vonja össze: „az európai sem mindjárt Északamerikában, sem az északamerikai Európában utanozni nem lehet. Jelességek mint hiányok azonban oktatásul-és javításul lehetnek.” (I. K. lap XIII.) A tudós szerző, ki már több jeles dolgozatáról ismeretes, kedvező véleménynyel tért meg utóbbi utazásából Európába; mind e mellett mégis nem takargatja el az árnyékdaralakat, hol azok előtte feltűntek, 's hol korhol, ott egyszersmind ohajtást fejt ki a javításhoz, 's hitét az illy javítás lehetőségé iránt. A munka, mellyet ebéli studiámat 's utazási eredményül adott, mint azt tőle másképp varni sem lehetett, kétségkívül az ezen nembeniek legjobbjainak egyike. Kimerítő a lehetőség minden tekintetben, 's oktató elannyira, hogy ki ezen státusok multjával 's jelenével, bel 's külvilágnyal megismerkedni ohajt: annak bátran meri azt ajánlani ismertető; mert meg van győződve, hogy valamint ő kedves élvezettel olvasgatta azt: ugy nem kevésb élvezet fog annak lapozgatása közben találni mindenki, a ki az északamerikai státusok felől magának alapos, pártédek 's mindennemű elfogultság színtől ment utmutató nyomán ohajt ismereteket szorozni.

Az előző után, mellyben a t. szerző készületeit, a sok hasonlomu utazások 's tudósítások felől nézetét 's saját munkája szellemét röviden előadja, megkezdi az északamerikai státusok földjének természetü tulajdonai leírását; majd visszamenve Amerika fölfedezési 's első gyarmatosítási korára, leírja az 1763-g tartott háborukat; a gyarmatok fejlődését, szilárdulását; Északamerika függetlenségi nyilatkozását, melly 1776-ban történt, az erre következő hadakozásokat, az új (1787-iki) alkotmányok elfogadásáig 1789-ig; az egyes tartományok alkotmányait; Washington és Adams elnökségeit; Jefferson; az emberfajokat és rabszolgaságot, mellyről — szerző jeles tolla után — legyen szabad kissé bővebben szólnunk.

Az emberek közti uralkodást és függést az észlelhetőség, erkölcsi tisztelt 's birtok különömmű fokozata állapítja meg 's igazolja; a mennyiben mégis ezen különbözőség a személyiséget soha el nem veszi, 's az embert dologá nem teszi, nem szabad embernek ember felett föltétlenül uralkodni, vagyis a rabszolgaság természetelleni, 's csupa önkényen alapszik. — Ezen állítását védi azok ellen, kik a rabszolgaságot a történetre, a jogtanítók és több jeles philosophokra hivatkozva védelmezik; 's visszatér a görög bölcsek korába, 's megmutatja, hogy ezek tana azt tartotta: miszerint mennél nagyobb egynek szabadsága, annál szűkebbre szorítottanak kell lenni a többiekének, azonban a pogány kor ezen tanát megszüntette a keresztény vallás, mellyben a jog és személyiség elismerése a státusban, 's az egyenlőség isten előtt alapul van kitűzve; 's miután a különböző emberfajokat röviden felsorolta, 's megérintette azt, mint neheztli még ezen fajkülönbség is a rabszolgaságunk Északamerikában megszüntetését: áttér az ezen státusokbani rabszolgaság történetének vázolására.

A rabszolgaság az északamerikai egyesült státusokban — koránsem támadott a republikai formákból; az ott már régen, az angol uralkodás alatt létezett, mi abból is megteszik, hogy az egyesületi 26 státusok felében egészen ismeretlen a rabszolgaság. A congressus már 1776-ban megtiltotta a rabszolgák behozatalát; 's ez idő óta nem hozattak ugyan négerok Afrikából, de annál jobban elszaporodtak azok a déli státusokban, hol azok nélkülözhetelensége státuszadasság tekintetéből vitattatik: mert a fehérek ott a lég behatását kiállni nem tudják; 's míg — tapasztalás szerint — Georgiában és Carolinában a fehérek, ha egy éjt töltenek szabad ég alatt a czukorültetvények közt, meghalnak: azalatt a négerok ott a legjobb egészségnek öröndenek, különben is ma már csak a tulajdonos ur bánásmódját kell figyelembe venni, melly általában emberibb, jótékonyabb, mint volt azelőtt, 's az Afrikából áthozott négerok helyzete Északamerikában hasonlíthatatlanul jobb, mint hazájokban, hol még mindig a legdurvább rabszolgaság van divatban.

Mind e mellett is szerző önkint elismeri, hogy ezen különben nyomos mentések nem elégségesek arra, hogy a rabszolgaság jogosnak állitassék; de miután az több statu-

sokban századok óta megvan, rögtön eltöröltetésének hatalmas akadályára szolgálunk. Figyelemre méltó pedig különösen azon körülmény, hogy a rabszolgaságot védő státusok, anyagi tekintetben, messze visszamaradnak azok mögött, mellyekben az ismeretlen, mert azokba nem vándorolnak le a fehérek. Ezen aránytalanságot leginkább tanusítja a népesség szaporodása, melly szerzőkint (I. 239.) következőleg állott:

1790-ban a rabszolgaság státusok népessége tón	1,394,000
„ „ rabszolgák nélkülüké	1,930,000
1840-ben „ rabszolgák státusoké	4,793,000
„ „ rabszolgák nélkülüké	9,782,000

az utolsó évtizedben pedig (1830—1840) a népesség következő arányban szaporodott: a rabszolgaság státusokban: 23 százalékkal; a rabszolga-nélküliekben: 38 százalékkal. De még inkább felül ezen aránytalanság némely egyes státusokra nézve; így Arkansasban (rabszolgaság státus) 1830-ban 30,000 volt a lakosok száma; 1840-ben 97,000-re szaporodott; ellenben Michiganban (rabszolgátlan) 1830-ban: 31,000; 1840-ben pedig: 212,000 volt a népesség; 's miután a képviselők száma a lakosok szaporodásával szinte aránylag növekszik, eddig kétségkívül gondoskodott volna a congressus arról, hogy a rabszolgaság mindenütt eltöröltessék, ha az alkotmány alaptörvénye által tiltva nem volna a congressusnak egyes státusok belügyeibe törvényhozásilag avatkozni. —

Nevezetes azon körülmény is, hogy a négerok föltte elszaporodnak; 12 év alatt ugyan is a rabszolgák státusokban 70,000 néger született. A rabszolgaság eltöröltésének hő, sőt vakbuzgó barátai vannak az északibb tartományokban, kiknek vak hve azonban csak rontott a dolgon, minthogy az abolitionisták ellenében a rabszolgák státusok a legnagyobb erőfeszítéssel léptek föl, 's minthogy a felizgatandott négeroktól is fölhettek: keletkeztek saját körükben is (gyakorlati) férfiak, kik ellenök szót emeltek. Illyen, többek közt Channing, kinek nyomatókos szavait szerző a 245. lapon idézi is; majd kimutatja egyes státusok törvényeit, mellyek a rabszolgákat illetik, 's azon javaslatokat, mellyek azok eltörölése iránt tettek, 's mellyek közül a szabadonbocsátás lehetőségét különösen szálalt föltetik ki, hogy egypár millió müveletlen embert rögtön szabadá tenni, annyit volna, mint azon státusokat, hol léteznek, sőt talán az egész szövetséget is, sarkából forgatni ki: Liberába (melly név alatt Afrikában szándékoztak az abolitionisták felszabadított négerokból gyarmatokat alapítani) vinni, s mint őket végzettségnek tenni ki; különben pedig kárpótlás nélkül elvenni uraiktól nem lehetne, mert ez őket végkép tönkre tenné; a kárpótlási (2000 millióra számított) összeg végre megszerzetlennek mutatkozik. — A fokonskinti felszabadítás, melly ugy volna elérhető, hogy a négerok születési szabadok, személyes jogokkal bíró polgárokul tekintessenek, n ég a legkönnyebben utólrhető volna, ha a fehérek olly nagy ellenszenvvel, sőt gyűlölettel nem viseltetnének minden szines iránt, hogy ezen gyűlölet miatt fölti lehetne, miképp a szabad, ur nélküli négerok sorsa százzorta szomorubb lenne, mint a rabszolgaságban, 's így az urok gondviselése alatt levők; mert azon türelmetlenség, melly ezen státusokban a négerok iránt mutatkozik, szerző festése szerint (lap 258.), hihetetlen!

Egy módot lát a tudós szerző a négerok f-szabadi ására nézve czélzóerűt 's kivitelőt — és ez abban állna, hogy földhöz ragadt jobbágyokká (glebae adstricti) tészesenek. E mód a rabszolgaság státusokban, anyagi 's politikai tekintetben, különös uras, 's így minden vesztély nélkül létesíthető, a mai állapónál sokkal jobb, 's a még jobb fölvőhez előkészületül szolgálhatna. Az előbbi rabszolga ezen mód által nem fogna merő jószág maradni, minden személyes jogoktól megfosztva, hanem bizonyos földön telepednek meg, nem volna baromkint eladható áru, hanem megnyitának előtte a szerzemény 's tulajdon lehetősége; igen, a földhez tapadt embernek, igen sok tekintetben, jobban van dolga, mint a géphez ragadtaknak! Ezt annál is könnyebben kihitelőnek hiszi a t. szerző, minthogy itt nem lehetne tartani a hajdani húbéri rendszer föltételeitől, mivel nem fognának jogok adni az uraknak, mint addattak egykor nagy földbirtokosoknak; 's azon viszony, melly a néger 's ura közt létrejönne, nem volna más, mint azon pártfogoló, gondviselő patriarchalis, mellyet talán sokan rosztalának, de mellynél a mai rabszolgaság szinte, mint a gyár's gépmunkásság sokkalta szomorubb, 's nyomasztóbb!

A lakosok, 's ezek közt az indusok és bevándorlottakról hosszab fejtegetési után, áttér szerző a földművelés, müipr és kereskedés, közlekedési eszközök, bankok, adózás és a finanziaik, a vámrendszer, az állandó hadsereg és hajóhad ismertetésére. Majd az igazságszolgáltatás és törvény-szabók 's a fogházak mibenlétéről szólva: felhossa a szegényeket illető rendszabályokat, a jótékony intézeteket 's a rindórségi intézkedéseket, mindenütt alapos ismereteket tanusítva, mindenütt saját észrevételeivel fűszerezve az előadott tárgyakat. — Ismertető véleménye szerint, egyik nevezetes szabályzat képzé a t. szerző jelen munkája első kötetének az, mellyben a föfizetési és városi rendzert terjeszti olvasói elibe, miút is arról néhány szóval eml kezni nem tarja föltételeseknek.

A világ egy országában sem kormányoz a hatalom föltőlre fölté olly keveset, mint az északamerikai egyesült státusokban: mi aztán rendkívül meggyöngíti hatását a szövetség központi kormányának, mellyet (sz elnök és alelnökön kívül) csak négy minster vezet: a bel- és külügyek, a fináncz, had- és hajóhad minstre. Ugyancz áll az egyes státusok kormányára nézve is. A grófások, mellyekre minden egyes státus felosztva van, nem képeznek sajátlagos politikai testületet, hanem inkább a közigazgatás ágainak osztályzataul tekintendők. Minden gróf-ág évenkint

három
beni
szerin
többl
még
tés n
E
szabá
szeré
külön
mi a
rendő
czák,
fogadó
tésok,
nék (n
sek, 's
reban
bályok
azon ö
rendez
senki s
soknek
látott m
rangeni
az önm
„Az
kezdete
kapott,
tattak u
zatra né
364,000
gyikéb
kosok
t a m
ve 's
et ver
títók
zadás
ét tan
tek, k
külje
ze hat
i idetne
vesz, ki
den évek
tás folya
„A vá
lyekből
pesti adó
lárra bec
jövő adó
1,750,000
vetkező
kórházak
ezér; ny
51 ezer;
nem 13 mi
lió a ház
mei a nagy
Ujház épü
„A vá
városában
meglehető
ző néhány
gyakor vá
(hozzátess
tők egyisz
tottságra
lal összek
tása nincs
„A Híd
megismert
mek állás
nos szeml
megismert
ban érdeke
a congress
nyok fejte
get, melly
sokban a h
a t. szerző
vetők szá
pedig, leg
(anabaptis
presbyte
ták 1,400
palisok
theran u
quákero
a t. szerző
likusok, ki
Ezen t
telése köve
vános élet
mellyeket
lyek egy c
ka, mellyet
(A ngl
rendkívül
miképp itélj
zet előtt eg

három megbízottat s egy kincstárnokot választ, kik a keblé-
beni középületekre, utakra, sat. felügyelnek; a sberifeket rend-
szerint a helytartó nevezi ki a tanács közbejöttével, egy vagy
több esztendőkre. Minden község maga választja tisztviselőit,
még pedig többnyire csak egy évre, s minden bizonyos fizet-
és nélkül, s kik egyes teendőik arányában kapnak díjt.

Egyes városok közigazgatását illetőleg több város rend-
szabályait hozza fel a t. szerző, mellyek az egésznek rend-
szerére nagyobb világosságot vessenek. Baltimoreban
különös figyelmet érdemelnek az igen czélszerű, s mindenre,
mi a köz és magán batorság biztosítását illeti, kiterjedő
rendőri szabályok. Így vannak ott törvények a kikötő, ut-
czák, éji világítás, tüzoltás, löpor, tisztaság, egészség,
fogadók, vásárok, színházak, játékok, szökőkutak, vízvezet-
ések, vaspályák, bérkocsik, mértékek, kémények, utcázet-
ések (mellyek teljesen eltűntek), vasárnapok, ebek, sörivő-
sök, sat. iránt; egyébiránt mint mindenütt, úgy Baltimore-
ban is fordulnak elő esetek, mellyekben a rendőri éji sza-
bályok meg nem tartatnak; így, említi szerző, mikép ha
azon öszletek, mellyek a költségvetésben egyik vagy másik
rendezkedés fenntartására foglaltatnak, már kiadattak: többé
senki sem gondol arra, hogy az azon tekintetben visszaél-
ések megszüntetésére valami törvényt, s maga a t. szerző
látott már májusban Baltimoreban sörteket az utcákon fet-
rengeni; mi csak azt mutatja, hogy ott is csak emberek még
az önmagukat kormányzó emberek is!

Az első nemetalföldi gyarmat New-York 1609ben vette
kezdését. 1674ben angolá lett, s 1732ig két szabadlevelet
kapott, mellyekben polgárai számára némelly jogok biztosít-
tattak ugyan, de a királyi helytartó vetoja, minden határo-
zatra nézve fenállott. 1844ben (Brooklyn nélkül) a városban
364,000re ment a lakosok száma. A 17 városnegyed mind-
egyikében, egészen általános szavazattal, választanak a
kosok egy ülőnököt az Aldermanok tanácsába, s egy másit
a második tanácsba, s mindössze egy polgármestert.
Alderman sem kap hivatalt, mellyel fizetés van öszo-
ve s egynek sem szabad a város jövedelmező ügyeiben
részt venni. Ülőnökök nyilván tartják, kivéve, ha egyes eset-
törvénytartást nem kívánának. A határozatok, sőt még a
javaslatok is, közzétételnek. Minden törvény, javaslat, sat.
ét tanácsok keresztül menve, a polgármester elibe terjesz-
te, kiknek jogában áll azokat észrevételeivel együtt vissz-
küldeni, s ismételt tanácskozás után a két tanács fülh-
ze határoz. Különféle tárgyak kidolgozására bizottmányok
ülhetnek ki, mellyekben a polgármester mindenkor részt
vesz, ki a rend s törvény fenntartása felett érkezik, s min-
den évben, legalább egyszer, a törvényhozás és közigaza-
tás folyama iránt jelentést tesz.

A város jövedelmei különféle bérletek, vásárlási he-
lyekből sat. folynak be, de azok fő forrását a birtokhoz ké-
pesti adózás teszi. Az adózó vagyon alapja 164 millió dol-
lára becsülfetik, a személyadók 64 millióra, s az ebből be-
jövő adóösszeg (100 dollára 70—80 centet számítva)
1,750,000 dollárt tesz. Az ebből kiadások némellyei kö-
vetkezők: iskolákra 76 ezer; szegényülézetek, börtönök s
kórházakra: 251 ezer; tűzoltásra 45 ezer; rendőrségre 50
ezer; nyomtatás és betétekre 27 ezer; tisztviselők díjára
51 ezer; utak fenntartására 23 ezer sat. — Newyorknak jelen-
leg 13 millió dollárnyadósága van, ebből azonban 12 mil-
lió a nagy vízvezetési munkákra fordítottat, mellyek jövedel-
mei a házak számának szaporításával folyvást emelkedni fog.
Ujház épült 1844ben 971; 1842ben 912; és 1843ban 1273.

A választások Newyorkban, Északamerika e legnagyobb
városában, kivált mőta a választási helyek megszorítottak
meglehetősen csönösségben történtek. Végül felhoz a t. szerző
néhány okot annak megmutatására, hogy a tisztviselők
gyakor változtatása mily jó hatású a közigazgatásra — de
(hozzátéssal) csak az egyesült státusokban, hol az institu-
ciók egyszerűsége mellett hosszas stadium az azokban beva-
tottságra nem kívánatik, hol különös javadalmak a hivatal-
tal összekötve nincsenek, s hol a tisztviselőnek semmi kilá-
tása nincs magas hivatalokra léphetni.

A Hűk kötet első lapját a lazanágások és pártoskodások
megismertetésével kezdi a t. szerző, majd az iskolák, egyete-
mek állását, a nevelés s tanítás rendszerét adja elő általá-
nos szempontokból előbb, s átér aztán egyes illy intézetek
megismertetésére. Az irodalom és művészet czimű szakasz-
ban érdekesek, miket a sajtószabadságról, a napi sajtóról s
a congressusnak az iránti nézetéről felhoz. A vallási visz-
nyok fejtegetésénél élénk színekkel festi azon türelmetlensé-
get, melly a vallásszabadság honának lenni kell ezen statu-
sokban a hihetlenségig gyakoroltatik. Azonban mellözve itt a
t. szerző szavainak ismétlését, csak a különböző vallások-
vetők számát hozza fel ismertető statisztikai adatul: vannak
pedig, legujabb számítások szerint: újra-keresztelkedők
(anabaptisták) 4,000,000; methodisták 3,000,000;
presbyterianusok 2,175,000; congregationalisták
1,400,000; katholikuskok 1,300,000; episco-
palisok 1,000,000; universalisták 600,000; Lu-
theranusok 540,000; reformátusok 450,000;
quakerok 220,000; unitariuskok 180,000; sat. Mint
a t. szerző megjegyzi (l. 154), legtűrelmesebbek itt a kaho-
likusok, kiknek száma aránylag loginkább is szaporodik sat.

Ezon tanulságtejes fejezetet Ohio státusnak külön ism-
telése követi, s mintán a külviszonyok s státusz és nyil-
vános élet jelenségeit adja, befejezi a munkát több levéllel,
mellyeket szinte e tartományok egyes helyeiről írt, s mely-
lyek egy cseppel sem kevésbé érdekesek, mint az egész mun-
ka, mellyet t. olvasónk figyelmébe ismételve ajánlok.

KÜLFÖLD.

(Anglia és Amerika.) E czim alatt az Allg. Ztg.
endkívüli mellékletében többek közt ezeket olvassuk. Bár-
mikép ítéljük az amerikai állapotok felett, az amerikai nem-
zet előtt egy hivatása világosan áll, t. i. az, hogy terjedjen

és egy új világot alapítson; és e hivatásukat amerikai földön
betöltendik, bármily hatalmak ellenszegülésének daczára.
Az Egyesült státusok bankjának nagy megbukása óta, mel-
lyet főkép a demokratai párt győzelme a nagy városok egy-
oldalú kereskedési és gyárdekei felett idézett elő, Amerika
teljesen független lön Anglia kereskedési s ipari politikájá-
tól; sőt ellenséges indulat képződött, melly a két ország
sajtójában nyilvánult. Látják ezóta Anglia pénzeszei, hogy
Amerika rájok nézve veszte van, s ez időben kezdődtek az
angol lapok, még a radical Sun kifakadásai is nemcsak a
demokratai párt, hanem a „tizenkilencedik század köztár-
sága“ ellen is minden hozzá tartozandóival. Minden sértés
az angoloknak Amerikában bőven visszatérítettik. Texas-é
vagy nem, Oregon-é vagy nem, bank-é vagy nem? minde-
nem képezte a Jelszót az utolsó elnökválasztásnál, hanem ez:
Anglia és angol befolyás-e, vagy pedig köztársaság és töké-
letes függetlenség Európától? Anglia és Franciaország szö-
velsége, az 1842ben csaknem létrejött quintuple szövetség
az Egyesült státusok ellen, intés volt az amerikaiaknak,
hogy nem csupán Angliával, hanem az egész európai statu-
susokkal van dolguk, mellynek tehet a mostani elnök hiva-
talra-lépési beszédében legott hadat izent. Nem az Oregon-
vidékért czivódnak, hanem azért, Anglia foglaljon-e ott he-
lyet; és az elnök az által, hogy az egész Oregonra kimondta
az igényt, csak azon közkívánatnak hódolt, miszerint az új
világból európai hatalomnak még nyoma is eltöröltessék. Ezt
most átlátni kezdik az angolok, s minap a M. Herald azt
mondá, hogy Amerikát csak az Anglia elleni gyűlölet tartja
össze. E gyűlölet azonban nem csak Angliát, hanem minden
európai állapotot egyiránt illet. Amerikában mély és minden
kedélyt átható ellentét alakul az ó világ ellen. Az angolok,
írek és skótok Amerikában főkép Nagybritanniát gyűlölik,
mennyiből e név alatt az angol kormány és aristocrazia ér-
hetők; de a többi európaiak esküvőorolójai közt is hasonló
viszony létezik. Magok a francziák is amerikaiakká lesznek
s minden világot amerikai ügyben saját hazájok ellen van-
nak. Ez indulat napról napra erősödik, s már is tökéle-
sen kipótolja a nemzetiséget, akaratgyűlölet szűlven az olly
különböző alkatereszeknek. Ez ellentét azonban még nem érte
el legmagasabb fokát; s a legközelebbi elnökválasztásoknál
California és Canada elfoglalása leand alkalmasint a Jelszót.
Bármint ellenkezzenek a canadaiak, az Unio közelebb áll
hozzájok mint Nagybritanniának, s elvégre is az új világ közös
súlypontja lesz kelend források. Nem a Lőrinczföld törko-
lajáért fognak hadakozni, hanem azért, a monarchiait Ang-
lia, vagy a republikanus Amerika hozzon-e ott törvényet.
Már itt azt mondják, hogy a népgyűlések választmányai az
egész Mississippit völgyében, mikép a köztársaság elve meg
nem engedí, hogy Oregonban amerikai polgárok a brit kirá-
lynék alattvalói legyenek. Oregon elfoglalása szabadság-
szózat, ugy vélekednek az amerikaiak. — **Műveltség**
nem lehet, hogy Anglia és Amerika közt jelenleg háboru
üssön ki. Anglia csak veszíthetne abban, habár minden ame-
rikai kikötőt zár alatt tartania — s mily roppant hajóseger
kellene ehhez! — vagy Ujyorkot, Boston és Baltimoret ösz-
szegretnie sikerülne is. Ezzel nem csak nemzetet, hanem
vállalkozási szellemet sem semmitheti meg. Tengeri háboru
még soha sem döntötte el semmiféle nemzet sorsát, s fog-
lalási tervről a szabad státusokban Anglia bizonyosan le-
mondana. Amerika háboruban is diszlenek, nagy ipari mun-
kásságot fejtené ki s az angol kereskedést és angol ipari
tölkere tené. Amerikávali háboru Angliában státuszvagy-
onbukást, politikai felforgatást szülhetne; Amerika már akkor
is győztes, ha le nem győztetik. Angliávali háboru az ame-
rikai nemzeti érzelmot olly magasra fokozná, hogy arról az
európaiaknak fogalmuk sincs, minő magas fokon a szabad-
ságháboru alatt volt. Minden háboru Angliával Amerikára
nézve szabadságháboru, Angliára nézve polgárháboru min-
den következményeivel. Mennyire nem vitte volna Anglia
Amerika szándékolt tulszárnyalásában, ha az 1812—1815
háborut nem idézte volna elő. Jackson tábornok volt e háboru
gyümölcse, végkövetkezményeiben pedig Polk. — A fran-
czia és amerikai kormányok közt sem uralkodik semmi ro-
konszenv, s a franczia követnek állása Washingtonban még
gonoszabb mint az angol. Pagoot ur a mexiko-texasi ügy-
ben minden népszerűségét elvesztette, ugy, hogy a hírlapok
és napi szónokok gúnytárgya lön; és azon modor, mellyben
Saligny, franczia ügyviselő ur Houston és Ujorleansban a
diplomatiát a csapszékben üzte, annyira elkészté a ked-
élyeket, hogy Texasban korbácesal is fenyegeték. Ez ép
olly kevésbé diplomatiái, mint azon pör, mellyet egy pár
sértésnek kerjébe nyomulása miatt a texasi kormánnyal vitt.
És Franciaországnak állása Amerika iránt másodvonaltban
még sokkal ügyetlenebb.

NAGYBRITANNIA. Webster ur Bostonban tartott beszé-
döt (lásd Északamerikát) az angol lapok egyetemesen he-
lyeslik; csak azon kételkedik a M. Chronicle, hogy Polk, ki
a hadi pártra támaszkodik, magát Webster ur böles javas-
lata által eddigi irányáról letéríteni engedje.

A Times igaznak tartja az Északamerikából legujabban
érkezett hírt, hogy Pakenham urnak, brit követnek az ame-
rikai státustitkoknak további alkudozások slappaképen az Ore-
gonvidék megosztásának határjárul a 49dik fokot ajánlotta.
Pakenham ezen már 1818, 1824 és 1826ban is amerikai
részről tett ajánlatot félrevetvén, azt Buchanan amerikai mi-
nister ismét visszavonta. A Times olly véleményben van,
hogy a brit kormány most épolly kevésbé köthet mint azelőtt,
aféle alkut, melly által a Hudsonbay-társaság legfontosabb
gyarmatairól és az egész Columbiavölgyről lemondana. Két-
séget nem szenved tovább, hogy az elnök e visszautasított
ajánlatban, mellyet mint az amerikai kormány részéről leg-
szélsőbbet állítand fel, új ürügyet leand erőszakos rendszá-
bályok javaslására. A Times mindenesetre azt az indítványt
várja az elnöktől, miszerint a congressus az eddigi közös

birtokolást egy évi felmondás szerint megszüntesse; azt hiszi
azonban, hogy ez indítvány sorsa, bár a képviselőházban
nagy többséggel keresztülmenné, a senatusban igen kétes
leend, és hogy Polk azt, miszerint indítványa itten félrevet-
tessék nemcsak várja, de ohajtja is, mert azáltal népszerűsége
is biztosíva lenne nyugoton, a háborut is el fogná hártani.

FRANCZIAORSZÁG. Páris, dec. 6. A Journalismus
tökéletes felbomlásnak indult. Egykor a sajtószabadság vi-
vője és képviselője, most keresztmódá aljasult. A hírlap
nyilt bolt, hol adás-vevés történik; előfizetések és hirdeté-
sek már a vezéresillagok, nem pedig bizonyos irány. Ki hitte
volna, hogy Lajos Filop e felelete, midőn néhány év előtt a
sajtó ellen szigorubb rendszabályokat kértek tőle: „Laissez-
les faire, la presse elle-même tuera la liberté de la presse!“
hogy e Jelszót olly hamar beteljesül! A párisi lapok tömegé-
ben csak négynek van elegendő előfizetője, ezek: a Jour-
nal des Débats, mint kormánylap és minden tisztviselők,
választók, követek s a dynastiához ragaszkodó hasonló egyé-
nek vezérfonala; a Presse, mint első 40 frankos lap, ám-
bár utóbbi időben 5000 előfizetőt vesztett; a Constitu-
tionnel inkább Sue regényei mint politikája miatt, és a
Siècle, minden polgár házi lapja, mellynek előfizetői azon-
ban nemrég szinte 8000rel csökkentek. A többi lapok mind
csak ténnek, maga a National is, mellynek több con-
servatív mint radical előfizetője van, többnyire csendes és
aggodalmas emberek, kik egy harmadik forradalomtól tar-
tanak, s a Nationalt hőmérő gyanánt tartják, miszerint
lássák minden nap, hanyat ütött a köztársaság órája? A
Courrier Français, a restauratio alatt legnagyobb be-
folyású lap, most halva fekszik, alig sejtí létezését az em-
ber. A néhány év előtt még 200,000 frankon vásárolt Com-
merce most 10,000 frankon sem talál vevőt. A három le-
gitimistai lap, mellyek gyámolítás mellett is csak bajosan
léteznek, valamint a Patrie, Messenger, Nation,
Reforme minden jelentőséget nélkülöző ujságok, mellyek-
nek létezéséről Páris alig tizedrészt tud valamit, mindezen
mostohagyermekéi a napi sajtónak végvonaglanak. S mi lett
a számtalan új hírlapokból, mellyek igazán óriási tervek és
münchenhauseni programokkal etélre hirdették? A Soleil,
Pays, Monde, Gazette du Commerce, Dimanche,
Mouvement sat.? Csak kettő jelent meg közülök: az
Epoque hatvanhatodik, az Esprit Public nyolczvan-
negyedik számán van, de ki tudja, meddig létezendnek? Az
Epoque pörbeidézési részvényeséit, hogy a második részletet nem
szóvalátják, maga pedig szinte pörbe idéztetik hitelezői által;
meddig húzhatja nagy bajjal összecsesdített 9000 előfizető mel-
lett? És megszüntek ez évben: a Globe, a Revue de Paris,
a Legislature, az Afrique, a Monde (már 5ik szá-
mánál) és számtalan kisebb lap. Az ujságírók jajgatva pa-
naszkodnak, s most Páris és a megyék hírlapászai közgyü-
lésben akarnak a baj iránt tanácskozni. E gyűlésben nem-
csak a választásreform iránt akarnak értekezni, hanem a ka-
marákhoz folyamodrányt intézni a szeptemberi törvények, a
bírói hirdetések iránt fenálló törvénynyeli visszaélés, a hír-
lapí bélyeg s hasonló bajok ellen. A baj oka azonban mé-
lyebben fekszik, t. i. magában a Journalismus minőségében,
melly részvényi nyereszkeskedésé lett, mellyet pénz és anyagi ér-
dekek szerkesztnek és igazgatnak, s melly tehát mindent ez
érdekeknek kénytelen alárendelni. Párisban jelenleg csak egy
belső meggyőződés szerint író, valóságos és őszinte ellen-
zék képező, elvekkal, nem pedig személyekkel gondoló lap
létezik, s ez a Democratie Pacificque. Ha e lapgya-
korlatibb volna, még sokkal nagyobb hatása lehetne. A kor-
mány csigavér keveset törődik az egész ellenzék zajával, de
a Democratie Pacificque-ot félni kezdi.

Dec. 4. Touraine megyei kis jószágán halt meg Ostrowski
Antal gróf, (a lengyel felkelés alatt országgyűlési követ,
később szenator és a varsói nemzeti őrség parancsnoka) 63ik
évében.

SPANYOLORSZÁG. A Narvaez és Castagnyoz (táborna-
gyok közt történt keblemellen szörítát, mellyet multkor em-
lítették, egy madridi levelettel máskép adja elő. Szokás t. i.
a spanyol grandoknál, hogy egymást, kivált nyilvános alkul-
lommal te-ézzék. Midőn Narvaez e szokással a 92 éves ag-
gastyán ellenében élt volna, ez megsértve érezte magát s
czimehez kötött érdemeit megemlítvén, kérdé a valenciai
ujdon herceget, hany győzedelmet vívott ki Valenciánál?

Legfontosabb újdonság, hogy a fegyveres és a pénzerő
főnökei összaszórdultak. Narvaez tábornok Salamanca urnak
20 ezer piásterrel tartozván, ez valahol azt mondotta, hogy
pénzét soha sem kapandja vissza. A tábornok, kinek ezt
megsúgták, magához hivatta a tőzsért, számvetését kérte,
s azt egy másik tőzsér által megvizsgáltatván kifizteté,
egyszersmind pedig tudtára adta Salamancának, hogy látog-
gatásával ezentul ne alkalmatlanokdjék. Most már Salamanca
ur a ministereknök megbuktatását határozza s e végre köve-
teket szerez magának, s ugy látszik, maga a Heraldo is
már hátat kezd fordítani eddigi pártfogójának.

A kormány 1843 óta már 19 vasút építésére adott a fo-
lyamodó társaságoknak, főkép angoloknak engedményeket,
ugy hogy Spanyolország, ha e vasutak megépítettének,
egész vasúthálóval lenne ellátva. Mindamellett a vállalkozók
még nem moznak s a részvényekeli nyereszkesedés még
egyike sem lépett tovább. Még csak a madrid-aranjuezit,
mellyet Salamanca ur bír, som kezdték el építeni. A tervezett
vaspályák hosszúsága már 846 német m.földet tenne. Sőt a
Jerez de la Fronterából Puerto de Santa Mariába vezetendő
vasútra már 14, a reus-tarragonaira pedig már 9 év óta van
megadva a királyi engedelem, s a tervek még mindig böl-
esejökben fekszenek.

NEMETALFÖLD. Hamburgi lapok ezt jelentik Rotter-
damból nov. 29ről: Magánlevelek Cadzandból szomorú raj-
zát nyújtják azon esendzavarásoknak, mellyeknek ama vidék
egy idő óta ki van téve. Sokan kirabolattak, néhol a há-

butorok is összeromboltattak; az utak annyira veszélyeztek, hogy est felé kimenni sem tanácsos.

NEMETORSSZAG. A bajor kamarákat a király dec. 6án személyesen nyitotta meg.

Baden nagyhercegség kamaráit Nebenius statutanácsnok a nagyherceg nevében nov. 24. nyitotta meg.

OLAHORSZAG. A Sieb. Wochenblattnak ezt írják Bukarestből nov. 24ről. Minap Galaczból egy tudósítást kaptunk, mely nemcsak általánosan a kereskedelemre, hanem Bessarabiába 's onnan visszautazókra 's így Erdélyre nézve is fontos; t. i. hogy egy szilárd határozat következtében jövő tavaszon orosz kormányi gőzcsők rendes járást kezdendnek Odessa és Galacz közt, mi mellett kétségkívül Braila is e vonallal közvetlen összeköttetésbe fog hozatni.

ÉSZAKAMERIKA. A béke-fenntartás főbiztosítékaként a whigeknek magoktartása tekintetik, mely nemrég Bostonban egy választási gyűlésnél Webster beszédéből kitűnt.

denesetre csupa angol-szász fajbeliek, kik független kormány ismeretében neveltettek. 'S kérdelem, van-e józanészű ember az egész Egyesületben, a ki hinné, hogy ha illy férfiak 50-100 ezerre szaporodnak a csendes ocean partjain, akár az amerikai congressus akár a brit parlamentnek engedelmessé válnak.

cum bello vastabitur Italia, vexabuntur urbes, tecta ardebunt, tum te non existimas, te invidiae incendio conflagraturum?

EGYVELEG. Egy szemtanu következőleg ír a Hecla tűzokádásáról. Egy szép reggelen a hegyet lehetőleg megközelítettük. A láva mintegy két mérföldnyire terül el Hecla alatt, egyes helyeken mérföldnyi szélességgel.

Dr. Dessewffy Emil vezérlete mellett szerkesztetett Szervoy József.

HIVATALOS TUDÓSÍTÁSOK.

Váltótörvényszéki idézés. (1325) Gehrér József pesti német-színháznál volt tenorista, kinek lakhelye nem tudatik, az ellene Verédy Károly által 30 p. ft. iránt indított váltóügy tárgyalására 1846. január 9-én reggeli 9 órakor e váltótörvényszék előtt jelenjen meg.

Hirdetmény. (1310) A főmélt. magy. kir. kincstár rendeletére Magyar-Szások Temes megyében fekvő kincstári helység kegyelmes királyi adományzás végett kihirdették.

Hirdetés. (1313) Melly szerint tek. ns. Bihar megyében kebelezett, 's a nagy várall. kir. kamaral uradalom birtokában levő egy nevezett királyi-erdőben találtató szántóföldek, kaszálók és legelők jövő 1846-dik évi Sz. György hava 15. napjától kezdve három folyvást következő évekre a folyó esztendői december 23-dik napján tartandó nyilvános árverés útján a legtöbbet ígérők, a legnagyobbasú magyar királyi kincstár jóváhagyására, haszonbérbe fognak adatni.

Előfizetési hirdetmény. (1328) A' Protestans Egyházi és Iskolai Lap a' jövő 1846-dik évben is folytatottat fog. Előfizetési ár félévre: helyben, boríték nélkül 2 ft. 40 kr., postán boríték alatt 3 ft 40 kr. pengőben, egész évre két annyi.

Előfizetési felhívás az „Erdélyi Híradó“-ra és mellékleteire. (1305) Előfizetési ár: Erd. Híradóért, Nemzeti Társalkodó- és Vasárnapi Újsággal együtt hetenként öt iv — postán félévre hat pft: Vasárnapi Újság magára — hetenként egy iv — 1 ft. 30 kr. pengőben, melyet a' beföldre nézve elfogad minden hazai es. kir. postahivatalt: a' két hazán kívül rendelendő példányokra csak a' bécsi.

Guthard Jakab elleni csödéper. (1206) Hatánap Január 7-dike 1846. 37978. Veszprém megye első alispánjának felírása szerint, Veszprém város tanácsa által Guthard Jakab zálog ellen rendelt csödéperben az illető hitelezők megjelenésére 1846. évi Január 7-dike tüzetett hatánapul, ideigleni tömeggondnokká Segesdy Sándor, perügyelővé pedig Csirke Károly hites ügyvéd nevezettek. Ugyanez kebszerzte kihirdették. Költ. Mindszent hó 14-dikén 1845.

Nemes Beniczky Lajos elleni csödéper. (1194) Hatánap Január 7-dike 1846. 36928. Zólyom vármegye törvényszékének jelentése szerint, Nemes Beniczky Lajos ellen rendelt csödéperben megjelenés hatánapja jövő 1846. évi Január 7-dikére tüzetett ki 's perügyelővé Hudob János főügyész, tömeggondnokká pedig Rutay István főjegyző nevezetvén; ugyanez kihirdették. Költ. Mindszent hó 7-dikén 1845.

Schaller Antonia elleni csödéper. (1252) Hatánap december 29-dike 1845. 41761. Pest városa tanácsának felírása szerint Schaller Antonia szül. Schoblach ellen rendelt csödéperben az illető hitelezők megjelenési hatánapja f. évi december 29-dikére tüzetett ki, tömeggondnokká Mochozky Ferencz, perügyelővé pedig Paksy Lajos hites ügyvéd nevezettek. Mi is kebszerzte kihirdették. Költ. Sz. András hó 11-dikén 1845.

Sternberg Joachim elleni csödéper. (1229) Hatánap december 29-dike 1845. 39906. Pest városa tanácsa 1do jelentést tévén, hogy Sternberg Joachim ellen csödéper határozatván, az illető hitelezők megjelenésére f. é. december 29-dikére tüzetett ki határidőül, és tömeggondnokká Hengelmüller Mihály, perügyelővé pedig Hartz György hites ügyvéd nevezettek; ugyanez kebszerzte közhírré tétetik. Költ. Mindszent hó 28-dikán 1845.

Kötelezvény-megsemmítés. (1385) 32420. Temes vármegye bizonyos 1835-dik évi június 1-jén 1300 ftól kiadott, 's özvegy Kolch Ernestinát szenvedőleg, Gelcz Györgyöt pedig keresőleg illető, klizetett, de kitéblázás előtt elvesztett kötelezvény megsemmisítésére kitűzött egy évi 's egy napi határidőt országzerte kihirdetettelné kérvén; ennél fogvást a' kitűzött hatánap kihirdették. Költ. Sz. Mihály hó 2-dikán 1845.

Nyilvános idézés. (1103) Ziegelsteinből származott Lottes János András péklegény, ki 18 évek előtt vándorlára adta magát, 's kinek hol tartózkodása 's élete felől ez idő közben semmi bizonyosat kikutatni nem lehetett, legközelebbi atyjafiai kívánataira annak netaláni ismeretlen öröksélt is ezennel felszólítanak: miszerint 9 hónap lefolyása alatt magokart itten jelentésk, 's illetőleg elhatározás-kódásáról tudósítást adjanak; ellenkező esetben a' kitűzött 9 hónapi határidő lefolyta után holtnak nyilvánítatik, és 594 ft. 5 kr. és 2 1/2 d.-ból álló öröksége a' legközelebbi intézményszerint öröksének minden kautio nélkül ki fog adatni. Költ. Nürnbergben 1845-dik évi majus 31-én.

Heckenast Gusztáv (1319) pesti könyváros és kladonál váczl-utczában 15. sz. a. megjelent és minden hiteles könyvárosnál kapható: Ötödik javított és telemesen bővített kiadás: Legújabb HÁZI TITOKNOK.

Mindenemű 's különösen kereskedői levelek, valamint a' közeletben előforduló bármiféle iratok' helyes szerkesztésére vezérlok szabályok számos példálakkal világoztva. A' magyar nemzet hasznára irt kézi segédkönyv. Szerkesztők Farkas Elek és Kövy István. N. Szt. Pesten, 1844. Csinos bor. füzve 2 ft. 30 kr. p. p.

Haszonbérlet. (1303) Jövő 1846. évi György napkor a' Teréz külvárosban fűzfá-utczában 347. sz. a. fekvő Szupp-féle ház egészen, hozzá tartozó kerttel együtt bérebe adandó. Megjegyeztetik, hogy ezen ház különösen tűzzel dolgozó mesterekbereknek, ugy szlnt: fogadósnak is igen ajánlható. — Nemkülönbön a' lövés-utczában 391. sz. a. van egy tágas raktár kiadandó. Ezek iránt bővebb tudósítást ad a' háztulajdonos urt-utca 446. sz. a.

Haszonbérleti árverés. (1302) Néhai t. Hanzély Márton ur öröksélt tömegéhez tartozó t. ns. Tolna megyében Duna-Földvárhoz közel fekvő bőlcskel, szent-andrási és madocsal József-rész, hat évre, 1846-ik évi Január 28-án Szent-Andráson tartandó árverés útján legfőbbet ígérőknek haszonbérbe fog adatni. Előlegesen értekezhetni az illető uradalmi tisztélt és táblai ügyvéd Geréb Rudolfnál Pesten utjérl Derra-házban.

A' Prot. Egyh. és Isk. Lap szerkesztősege. (2, 2) Előfizetési felhívás az „Erdélyi Híradó“-ra és mellékleteire. (1305) Előfizetési ár: Erd. Híradóért, Nemzeti Társalkodó- és Vasárnapi Újsággal együtt hetenként öt iv — postán félévre hat pft: Vasárnapi Újság magára — hetenként egy iv — 1 ft. 30 kr. pengőben, melyet a' beföldre nézve elfogad minden hazai es. kir. postahivatalt: a' két hazán kívül rendelendő példányokra csak a' bécsi.

Table with columns for location (Budán, Bocsben, Kassán, etc.), date, and price. Includes a section for 'Gabonaár váltó garasokban' with prices for wheat, rye, and barley.

Tulajdonos Borsos Márton. — Nyomatja Landerer és Heckenast Pesten.

uj fo eddig 5 ft) szint) rende... TA Előlépt... Trenesi... debrecz... szá. Sp... Török... Hivatal... MA... győri... perussio... otti An... nevezni... teletbeli... dékláz... tót érde... M a r t i... sítit... A n... kamrauro... Lugosra... Jánost lip... (A... belső sz... zjong, ... mint gya... azt köv... czikkék... reség h... perse ne... okok ide... snyiló pu... rint egye... Hogy... a gyári e... kecsgete... korháco... felhalmoz... zardirozo... olvas se... sem tehet... 1843... oklevelek... Ezer (arta... nufactures... agricultur... saját szav... dans la pr... actuelle. ... nufacturier... Plus on tra... ellos baiss... olly cseké... csekélyesg... képen, ez... Mikor... vizsgáló or... nokok meg... fonat veszt... döbbsent és... mégis ügye... nyerte, me... angol gyár... kenytelen... ház ez ált... bet veszt... nének, mi... rögtön meg... megnyugtató... azzai is kis... sankint szor... mit ezek szor... sem gyermek... csak a csek... Ez, bár... tesnek fog... mán megtu... szaz bukott... szerte dúsg... lyok, jólle... sággal vezo... roháno vers... mények p... határ teljess... száma azt... lthatlan ala... építették és... versenyre...